

REC'D MAR 7 1977

VIENYBĖ

THE OLDEST LITHUANIAN NEWSPAPER IN THE WORLD

91 M. 4 N.

192 Highland Boulevard
Brooklyn, N. Y. 11207

1977 M. VASARIO [FEBURARY] 18 D.

Telephone
APplegate 7-7257

30 CENTU

VASARIO 16 SUĖJO 50 METŲ, KAI MIRĖ DR. JONAS BASANAČIUS

120 metų Lietuva buvo carinės Rusijos pavergta, ir būtų slavų jūroje, gal būt, tautiškai pražuvusi, jeigu nebūtų atsiradę, kaip lenkai šovinstai istorikai rašė, "trys lietuvių muzikai," kurie sukėlė lietuvių tautinį judėjimą, atskyrė lietuvius nuo lenkų ir rusų, pagaliau pamažu privedė prie Vasario 16 akto.

Tie "muzikai — šovinstai" buvo vysk. Motiejus Valančius, dr. Vincas Kudirkas ir dr. Jonas Basanavičius.

Lietuvių tautos atgaivintojas, mokslininkas, kultūrininkas, medicinos daktaras Jonas Basanavičius lietuvių tautos sąjūdyje neišdildoma asmenybė-mirė Vilniuje 1927 m. vasario 16 d., Lietuvos nepriklausomybės 19 metų sukaktyje, ir amžinai ilsisi Rasų kapinėse.

Jonas Basanavičius gimė 1851 metais lapkričio 23 Ožkabalių kaime, Vilkaviškio apskrityje, valstiečių šeimoje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje nuo 1866 iki 1873, istoriją-filologiją, vėliau mediciną studijavo Maskvos universitete nuo 1873 iki 1879.

Lietuvai išlaisvinti mokėsi kur galėjo

Baigęs studijas, beveik dvidešimt penkerius metus gyveno Varna mieste, Bulgarijoje. Ten vertėsi gydytojo praktika, buvo ligoninės

vedėju. Kaip Lietuvai tvarkytis stebėjo kitų kraštų politiką, mokė lietuvius laisvei. Dalyvavo demokratų partijos kongresuose Sofijoje, Adrianopolyje ir Konstantinopolyje. Medicinos studijas dar Prahoje ir Vienoje gilino.

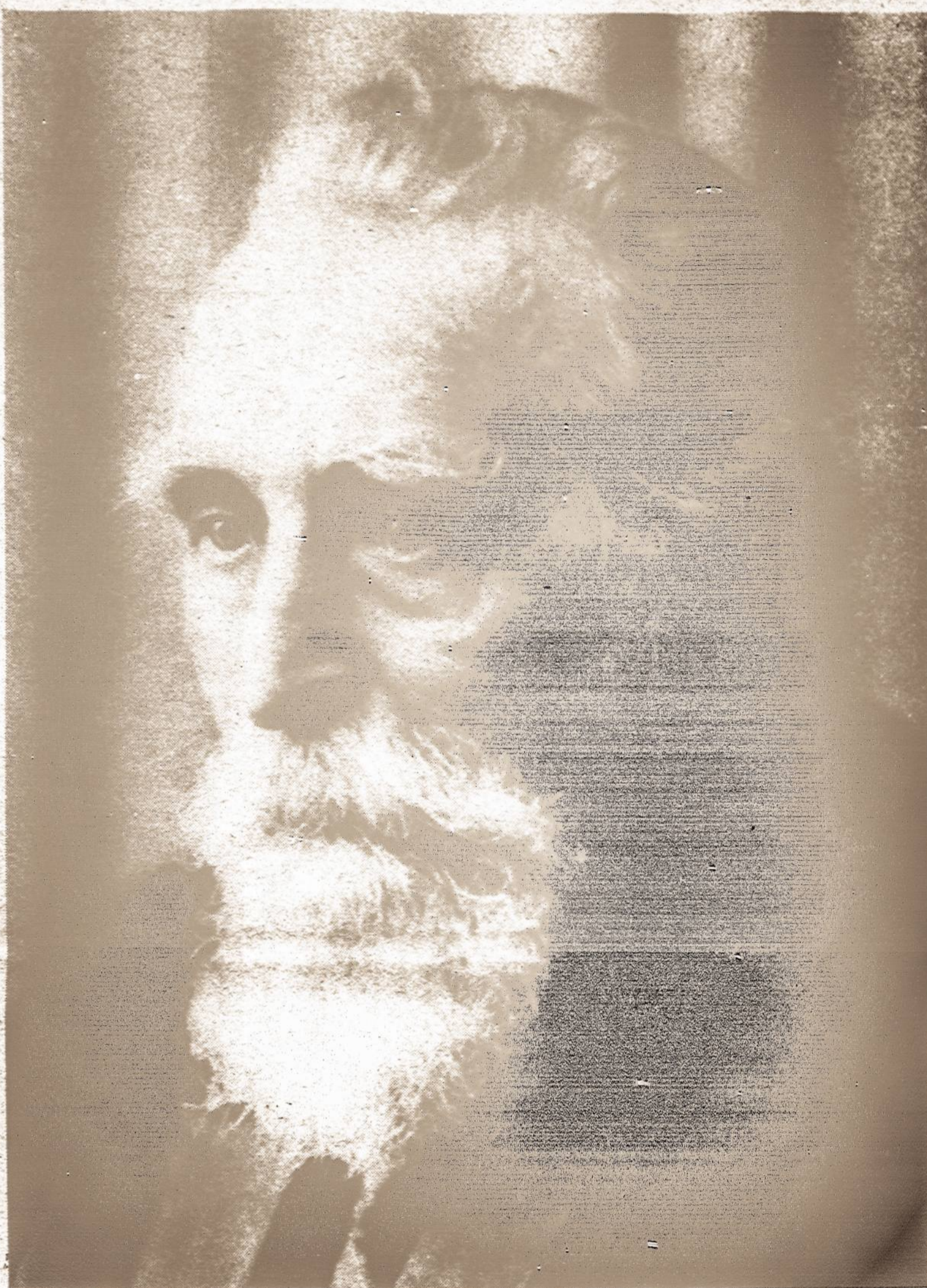
Basanavičiui rūpėjo lietuvių kilmė

Jam atrodė, kad, rašant Lietuvos istoriją, reikia pasakyti, iš kur lietuviai kilę, kas yra jų giminės, sukūrė savą lietuvių kilmės hipotezę.

Bulgarijoje gyvendamas, įsitikino, kad indoeuropiečių protėvynės reikia ieškoti Balkanuose. Domėdamasis senos kultūros liekanomis, jis bulgaruose pastebėjo daug panašumo senajai lietuvių kultūrai, kalbai, vietovardžiams, papročiams. Jį lietuvių dainose dažnai minimas dunojėlis labai jaudino. Dr. J. Basanavičius ieškojo lietuvių ir Balkanų senovinių tautų giminystės ryšio.

Tai hipotezei paremti jis rinko kalbos, tautosakos, mitologijos ir kitus panašumo turinčius duomenis. Įrodinėjo, kad trakų tautos palikuonys yra lietuviai, kad jų protėvių tėviškės reikia ieškoti senovės Trakijoje ir Mažojoje Azijoje, ir ieškojo kelių, kuriais lietuviai atėjo į Baltijos jūros pakraštį.

Visą laiką rūpinosi lietuviškosios spaudos reikalais, plačiai susirašinėjo su lietuviais inteligentais, ben-

Dr. Jonas Basanavičius [1851-1927]

dradarbiavo Vienybėje lietuvininkų.

Jonas Basanavičius buvo vienas aktyviausių Aušros laikraščio steigėjų ir redaktorių, rinko lietuvių tautosaką, į darbą įtraukė kitus inteligentus, rašė ir kitus ragino rašyti apie lietuvių tautos praeitį, papročius, kalbą.

Parašė daug studijų

Ta tema parašė studiją Apie trakų-prygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon, taip pat kita veikalą Trakų ir lietuvių mitologijos smulkmėnos.

Lietuvių kilmės hipotezei pagrįsti dr. Jonas Basanavičius pašventė daug laiko ir jėgų. Bet tuo jis neįtikino mokslininkų.

Visą gyvenimą tyrinėjęs lietuvių tautos praeitį, jos archeologiją ir etnografiją, Jonas Basanavičius yra paskelbęs nemažą didelių darbų Apie senovės Lietuvos piliis, Žinios apie pirmuosius Lietuvos gyventojus, Vardas senovės Lietuvos valdovų.

Romantiškai idealizuodamas lietuvių praeitį, Basanavičius teisingai vertino lietuvių tautos kovų esmę

su kryžiuočiais, veikale Apie kryžiuočius ir rašydamas Apie įsteigimą Ragainės pilies.

Basanavičius veikale Iš krikščionybės santykių su senovės lietuvių tikyba ir kultūra atskleidė kryžiuočių žiaurumus Lietuvoje, parodė, kaip Romos popiežiai Grigalius IX, Inocentas IV ir kiti prisidėjo prie kryžiuočių žygių Lietuvos materialinėms gėrybėms kultūrai griauti. Jis įsitikino, kaip rašytojas, jog krikščtas prūsų lietuvius pavertė vokiečiais, kitus lenkais arba rusais. Basanavičius tvirtina, jog "tai ženklina ne ką kita, kaip kultūros naikinimą."

Pažymėtini Basanavičiaus veikalai

Dr. J. Basanavičiaus veikalas Iš lietuvių gyvenimo 1915-1917 metais po vokiečių jungu 1919 nurodo okupantų žiaurumus Lietuvoje.

Dr. Jonas Basanavičius rinko lietuvių tautosaką, ją tyrinėjo ir skelbė. Jis yra išleidęs tarp kitų, Ožkabalių dainos, du tomus Lietuviškos pasakos, keturis tomus Lietuviškos pasakos įvairios, Iš gyvenimo lietuviškų vėlių bei velnių,

Nukelta į 8 psl.

MIRĖ ONA ŠIRVYDIENĖ.

Vasario 10 d. 2 val. ryto Nashua, New Hampshire, mirė Vienybės redaktoriaus, SLA Istorijos koordinatoriaus Vytauto Širvydo žmona Ona Jackevičiūtė-Širvydienė. Velionė buvo gimusi 1898 m. Marcinkonyse, Vilniaus krašte.

Į Ameriką atvyko 1913 m. Su Vytautu Širvydu susituoke Brooklyne 1923 m.

Laidojama šeštadienį, vasario 12 d. iš Sv. Kazimiero par. bažnyčios Sv. Kryžiaus lietuvių parapijos kapinėse, Hudson, N. H.

Liko nuliūdę: vyras Vytautas, sūnus Viktoras Philadelphiaje ir Jonas, Hudson, N. H. Liko ir 9 vaikaičiai ir 6 proanūčiai. Prieš kelis metus mirė Širvydų dukrelė Giedrutė Diets, East Meadow, L. I.

Nerandame žodžių giliausiai užuojautai išreikšti artimiausiam Vienybės redakcijos nariui Vytautui ir jo giminėms bei draugams. Tiek Vienybei, tiek Susivienijimui Lietuvių Amerikoje yra skaudus nuostolis.

Tebūnie lengva velionei amžinai ilsėtis Naujosios Anglijos žemelėje, o mūsų mielam Vytautui linkime ištvėrmės ir stiprybės pergyventi skaudžiausią nelaimę.

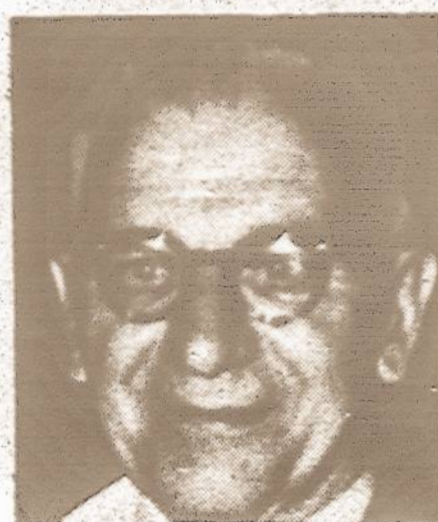

VIENYBĖ

THE OLDEST LITHUANIAN NEWSPAPER IN THE WORLD

was established in 1886 by Juozas J. Paukštys in Plymouth, Pa. Entered as second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office in Brooklyn, N. Y. Vienybe is published bi-weekly by Valerie Tysliava and Joseph N. Tysliava. Editor: Jonas Valaitis; Managing Editor Valerie Tysliava; Assistant Ann Waivada; Business Manager and Photo Editor Joseph N. Tysliava; Senior Editor Vytautas Širvydas. Contributing Editors: Demie Jonaitis, Juozas Kreivenas, Edvardas Sulaitis, Vytautas Zalatorius.

Subscription rates: \$7.00 for one year. Advertising rates on application. All rights reserved. Editorial and Administrative Offices at 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Telephone: APplegate 7-7267.

mes

Vytautas Širvydas

Istorijos amžiais Lietuva turėjo visokių pavidalų. Ji buvo, pavyzdžiui, šiaurinių pastogių ir samanotų bakūzių kraštas. Buvo ji ir nepriklausoma valstybė su pavyzdgingais ūkiais bei našia pusiau valstybine, pusiau kooperatyvine žemės ūkio gaminių prekyba Londono ir Vokietijos rinkose. Šiandien, nors turi istorinę sostinę Vilnių ir prideramą Klaipėdos uostą, jai užkarta socialistinės sovietinės respublikos vardas. Ji priversta sugyventi kitų tautų pat respublikų draugėje Tarybų Sąjungos imperijoje. Čia ji diktatoriškomis priemonėmis yra persiuvinėjama pagal modernizacijos kurpalį, pagal "pasivyti Ameriką" šūkį, su stipria pramonėjimo-sumiestėjimo programa, kurią lydi sulydinimas su kitomis sąjungos tautybėmis, panašiai kaip Amerika sulydino savo milijonus ateivių. Kas iš šios modernizacijos išeis su Lietuvos lietuvių, galima visai spėlioti.

☆ ☆ ☆

Vieną spėliojimą daro Praeiger leidyklos New Yorke specialiųjų tarptautinės politikos ir valdžių studijų serijos leidinys The Soviet West, kuris svarsto "tautybės ir visuomeninio suorganizavimo susidūrimą" temą ("the interplay between nationality and social organization"). Leidinį skaitant, lietuviui kyla klausimas: Kokia bus lietuvių ir kaip ji laikysis planuojamoje būsimoje moderniškų miestų ir dirbtuvių Lietuvoje. Baltiečiams gi leidinio autoriai pripažįsta stiprios tautinės sąmonės turėjimą: "Baltics have a developed nationality consciousness."

☆ ☆ ☆

Tema, atrodo, kedeno Algirdas Landsbergis, pateikęs paskaitą The Baltic Republics: Cohesion and Division, 1972 m. rugs. 26 d. Columbia universitete seminarui, suruoštam svarstyti Sovietijos tautybes. Svarstė ir įvairūs baltiečiai, latvio A. Ziedonio suredaguotoje 1973 m. knygoje Problems of Mini-Nations: Baltic Perspectives. Kadangi mūsų veiksniai užimti varstymu durų Washingtone bei peštynėmis dėl Vasario 16 aukų, o mūsų didieji redaktoriai, talkinami profesorių Kučų ir Balių, savo dėmesį skiria ieškoti seniausiam pasaulyje lietuviškame laikraštyje Vienybėje nesamų blusų, tai kiekvienam lietuviui rūpimas spėliojimas apie galimą lietuvių ateitį Lietuvoje atliekamas anglų ne lietuvių kalba, daugiausia kitataučių, o ne lietuvių.

☆ ☆ ☆

Kalbamo leidinio redaktoriai ir bendradarbiai Sovietų Vakarais laiko imperijos pasieny su Europa gyvenančias tautybes: estus, latvius, lietuvius, gudus, moldavus ir ukrainus. Jas visas jungia vienas neabejotinas dalykas: jos ne rusai. Pabrėžiama ir kitas, retai dėmesin imamas dalykas: yra skirtumo tarp "sovietinti" ir "rusinti." Lietuvis, pavyzdžiui, gal būt, nusilenktų būti "tarybinamas," bet iki paskutiniųjų nepasiduos rusinamas. Savo imperijos dalims rusai turi ypatingų pavadinimų: Tolimieji rusų rytai, Aziatinė Rusija, Sovietinė Azija, bet savo "Vakarams" neturi vardo. Atrodo, kad visą Rusiją Europos ribose norėtų vadinti "Europinė Rusija," kaip, sakoma, vienintelis rusas Lietuvos seime, savo balsu vyriausybę valdžioje palaikydamas, didžiūodavosi pareiškimu: "i my tautininki." Rusai nori, kad juos vadintų europiečiais.

☆ ☆ ☆

Apie Lietuvą leidiniui rašo Columbia universiteto auklėtinis, dabar Chicago Tribune specialus reporteris, Emmett George, tema Party Response to Lithuanian Unrest. Dabartinės Lietuvos gyventojų nepasitenkinimą esama padėtimi, sako, įrodė protestai prieš tikėjimo ir dvasininkų persekiojimą (o katalikų tikėjimas, sako, Lietuvoje surištas su lietuvių), Kalantos susidėjimas bei ryšium su tuo įvykusios jaunimo riaušės ir Simo Kudirkos mėginimas pabėgti iš sovietinio laivo į Ameriką Bostono uoste.

☆ ☆ ☆

Nepasitenkinimas esąs ne mažas. Jam apraminti valdantys sluoksniai, atrodo, nusprendė išimtiną dėmesį skirti jaunimui, ypač ir aukštesnius mokslus einančią studentiją. Imamasi priemonių ją nuteikti ideologiniai ir pritraukti ekonominiai, kalbinant prisidėti prie pramonėjimo bei miestėjimo. Šalia to, pagausintas ir įvairių lituanistinių veikalų leidimas.

☆ ☆ ☆

Girnakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

VYTIS LENKIJOS MIESTŲ HERBUOSE

Kartais koks mūsiškis klaidžioja svetimam krašte ir nustemba pamatęs spausdintą ar kur pastate įtvirtintą mūsų lietuviškąjį Vytį. Žmogus daug nesigilina, bet kitiems pasakoja ar į lietuvišką laikraštį parašo. Iš tikrųjų šiems rašėivoms reikia patarti domėtis Lietuvos istorija. Domėjimasis ir studija visko, kas lietuviška, yra dalis mūsų tėvynės meilės.

1939 m. susikraustėme į atgautą Vilniaus sritį. Kartą kalbėjau su viena lenke mokytoja, sena pana, kuri apie Vilenščizną daug žinojo. Tarp kitko, išėjo kalba apie netoli Vilniaus esantį Šatrininkų kaimą ir aš pasakiau, kad praeity tai buvo ne kaimas, o storastija be miesto teisių. Paėmiau tai iš kažkurio tomo "Volumina legum." Mano pašneko vė rytojaus dieną pėsčia kulniavo dešimtį kilometrų į Vilnių pas lenkus profesorius šios žinios patikrinti... Ir tada man pasidarė suprantamas prof. M. Biržiškos pasakymas, kad lenkai Vilnių per daug myli.

"Tėviškės žiburiuose" (iš Toronto) kažkas nustebo, pamatęs Lenkijos miesto Siedlce atvirlaiškį su lietuviškuoju Vytim. Nustebti nėra ko, nes lietuviai su lenkais praeity kelis šimtmečius turėjome bendrą valstybę.

Va, 1311-1341 m. Varšuvos kunigaikštis vadinosi Traidenis I ir jo antspaude buvo lietuviškasis Vytis (žiūr. Zamek Królewski w Warszawie, 1971, p. 19).

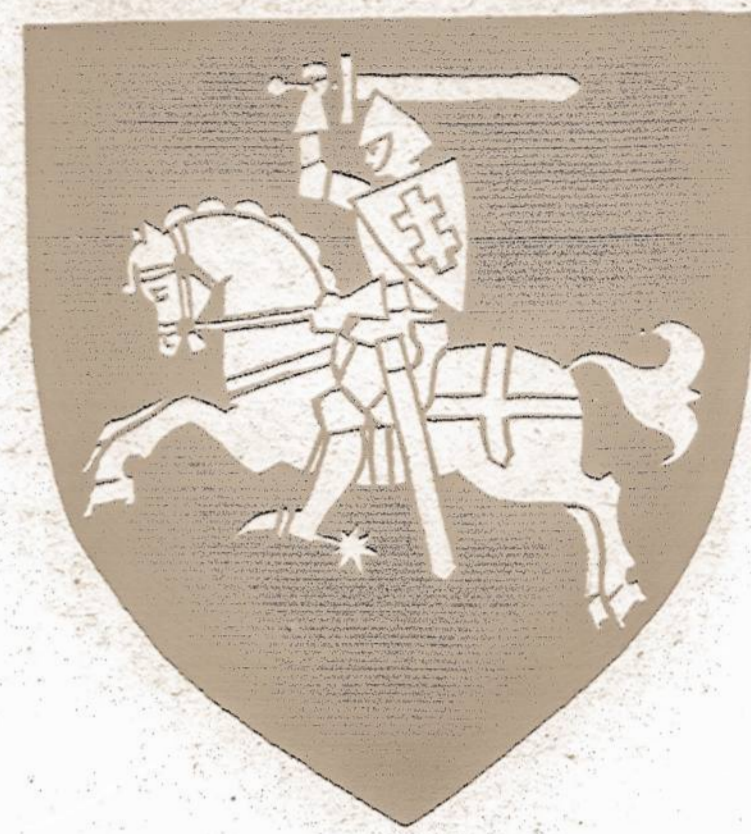
"Polskie Herby Miejskie" (Warszawa, 1963) tarp kitko yra šitokių herbų:

Bialostoko vaivadijoj: Białostok (viršų lenkų erelis, apačioj lietuvių Vytis), Bransk (baltas Vytis mėlynam dugne), Drohiczyn (herbo kairiam kampe apačioj baltas Vytis raudonam dugne);

Kielcų vaivadijoj: Skaryszew (visas herbas — raudonas Vyties kryžius juodam dugne, lenkai jam lietuviškos kilmės nepripažįsta);

Košalino vaivadijoj: Koszalin (baltas žirgas mėlynam dugne ir kiti atributai, lenkai ryšiu su Lietuva čia neįžiūri);

Liublino vaivadijoj: Puławy (baltas Vytis raudonam dugne, apačioj trys pilies kuorai — lietuviškas Cartoryškių herbas);

Olštyno vaivadijoj: Paslęk (baltas Vytis geltonam dugne, lenkai jo su Lietuva neriša);

Žešovo vaivadijoj: Leżajsk (ne Vytis, o tik Vyties kryžius, baltas raudonam dugne, lenkai pripažįsta jo lietuvišką kilmę);

Varšuvos vaivadijoj: Siedlce (baltas Vytis raudonam dugne, apačioj pilies kuorai — Vytis iš Cartoryškių herbo).

Tiek. Viso šiam rinkiny paskelbta 640 Lenkijos miestų herbų.

Leidiny "Herby miast polskich" (Warszawa, 1960) M. Gumowski randa, kad Lenkijos miestai Blažowa, Bransk, Puławy ir Siedlce savo herbuose turi "Pogoń litewska," o Leżajsk, Lomazy, Malogoszcz, Osiek ir Wschowa turi "podwójny krzyż jagielloński." M. Gumowski pateikia Lenkijos miestų herbų reikalui bibliografiją — 46 pozicijas.

Neaišku su Bialystoku: M. Gumowski Bialystoko herbū laiko Branickių herbą ir inicialus. Jau mano minėtą herbą — viršų lenkų erelis, apačioj lietuvių Vytis — pirmojo pasaulinio karo metu ant Bialystoko pašto ženkle (dabar — jis retenybė!) pavartojo ir vokiečių okupacinė valdžia.

Herbų turėjo ir Lietuvos miestai — neįspūdingą senosios valstybės palikimą. Kai kurie mūsų miestai XIX a. gavo carinius herbus. Iš naujo miestų herbais susidomėjo tarybiniai lietuviai. Bet visa tai — nauja tema.

Į senate vasario 23 d. įvyksianti Lietuvos nepriklausomybės minėjimą iš Chicagos vyks dr. K. Šidlauskas ir St. Balzekas, Jr. Washingtone jie susitiks ir su kongreso bei valdžios žmonėmis.

George rašo: "Tas ramninimo pastangas žinovai ideologai sieja su prikalbinimu nepasitenkinusiųjų prie modernizacijos, kuri žemės ūkio kraštą nukeltų į plačios lengvosios bei sunkiosios pramonės ekonomiką. Komisarai, atrodo, sistemingai siekia jungti ideologinį prikalbinėjimą su ekonominiais patrauklumais, tikslu menkinti jaunimo katalikų tikėjimu remiama nacionalizmą ar Katalikų Bažnyčios poveikį."

☆ ☆ ☆

Tačiau, George sprendžia, kad vistiek nesą aišku, ar ideologinis spaudimas su viliojimais išsijungti į platesnę ekonominę pažangą veikia jaunimą primiršti savo stipriąją tautinę sąmonę. Juk ši sąmonė yra žmogaus vidinė nuojauta. Pašalietis, sprendamas pagal kalbą, ar gyvenamąją vietą, gali sakyti, kad tas ir tas yra lietuvis, bet tik pats lietuvis gali iš tikrųjų pasakyti, kad jis yra lietuvis. Pavyzdžiui, dabartinėje Lietuvoje dažnai viešai pasidžiaugiama, kad rašytojai yra išverčiami į daugelį kalbų, bet nepasiklausoma, kokia tų vertimų nauda lietuvių, jei beverčiant pradingsta lietuviškumas, kurio, gali būti, ir pačioje pradžioje maža buvę?

STEBĖTOJO PASTABOS

Komisarai Lietuvoje turi įdomų "Meškeriojų" klubą, tikslu gaudyti Lietuvoje žmones, kurių gimimai mirė Amerikoje be testamentų. Klubas, tada, siekia atgauti iš Amerikos teismų ir jų advokatų kuo didesnę dalį be testamentu palikto turto giminiams Lietuvoje, suprantama, atskaitant sau komisa. Įdomu, kad gaudomos mirusio Sadauskos redaktorius Miko Vaidylos giminės Lietuvoje, nes, atrodo, jis miręs be testamentu. Vienybė ne sykį priminė Amerikos lietuviams šiuo atveju nebūti molio motiejais, nes neveikla gali parūpinti komisarams keptų lydekų. Svarbu, kad testamentuose nebūtų pamiršta Vienybė, kuriai privalu ilgėliau gyventi, negu pavieniams.

□
Iš Kanados Toronto pranešama: "Mūsų bažnyčioje yra suolai. Anksčiau atėjusieji susėda prie krašto, todėl vėliau atėję turi irtis į vidurį suolo per kitų, kojas. Vieną sekmadienį tūla maldininkė mane, taip besiširiantį, smarkiai subarė: 'Asile, kur lipi tiesiai ant skaudulio!'"

□
Gavęs komandiruotę iš Vilniaus nuvykti į ties Taurage esantį Raudonos žvaigždės kolūki, Romas Sadauskas autobusu ten nuvažiavo, pabuvo birželį ir parašė eilę išpūdžių. Jį nustebino vienas Tauragėje dirbęs stalius, pasiprašęs leidimo grįžti iš miesto į kaimą — į kolūki. Girdi, mieste per mažas uždėrė, o kolūkyje — atidirbai savo 20 dienų ir kombinuok kitokių pelnų (pavyzdžiui, dirbti viršlaikį). Mėnesinio darbo trumpumą kolūkio pirmininkas aiškines šitaip: "Kaimo žmogui dabar ir tai per daug. Kolūkietis dabar dirba dviem pamainom: vieną kolūkiui, kitą sau, savo namuose, ir darbo turi tiek, kiek turėdavo, būdamas kaimiečiu: turi daržą, karvę, porą kiaulių ir pulką vištų. O kur statybos? Sadauskas radęs 24 narius komunistus kolūkyje, bet kiek ten darbininkų — nepasako."

□
Ir dabartinėje Lietuvoje ne naujiena pavogti sunkvežimį. Vieną dieną, Sadauskas pasakoja, kažkas pavogė "visą mašiną su kiaulėmis" iš Tauragės mėsos kombinato kiemo. Vairuotojas ją pastatė laukti eilės ir nuėjo užkasti, ar burnelė sumesti. Grįžęs, nerado nei "mašinos," nei kiaulių. Tuo metu Raudonos žvaigždės kolūkyje pasirodė vyrukas su sunkvežimu kiaulių. Girdi, kombinate radę, kad viena kiaulė turinti "temperatūrą," todėl visas atmetė. Siūlė pirkti, bet kolūkiečiai šaltai priėmė, nors "pusė Tauragės ir kai kurios apylinkės žmonės valgo mėsą ne krautuvėse pirktą." Pirkėjų neradęs, vyrukas su sunkvežimu pasitraukė iki pirmojo miškelio, paleido kiaules ir dingo. Tai įvyko Žemaitijoje, kur žemaičiai atsargūs. Džūkijoje, ar pas "Kalakutus," be abejojomis, kas nors, kaip nors, būtų iškombinavęs dešrų, jei ne kumpių?

□
Vėliausiam Pasaulio lietuvių numeryje atspausdinta ilga Barzduko Vienybė, 1977 m. vasario 18 d.

"Stasio rauda," kad aštuoniolikto amžiaus Lietuva neturėjusi "šviesuolių kurti tautinę filosofiją ar rašyti istoriją," o didžiųjų kunigaikščių ir didikų "bajorų Lietuva tesirėmė vien politika." Ši rauda primena krokodilo ašaras, nes dabartinės Bendruomenės galvos kaip tik vien politika remiasi ir susilauks bajoriško galo. Pavyzdžiui, per visą 1976 m. Pasaulio lietuvis nepastebėjo nei Sušivienijimo lietuvių Amerikoje 90 metų jubiliejinio seimo Chicagoje su Amerikos Bicentennial programa, nei seniausio pasaulyje lietuviško laikraščio Vienybės 90 metų sukakties lapkrityje. Tysliava mėgdavo sakyti, kad žuvis ima pūti nuo galvos. Jei politikuojančios Bendruomenės galvos nemato, kas dedasi Amerikos lietuvių bendruomenėje, kaip gi aklas gali tuos lietuvius kur nors vesti? Pas Barzduką ir valdybą, kaip liaudies pasakose: ir aš ten buvau, valgiau-gėriau, nieko burnoje neturėjau, viskas per barzdą nuvarvėjo. Jei politines barzdas apsiskustų, gal pagautų maisto, kad galvos pūti nepradėtų.

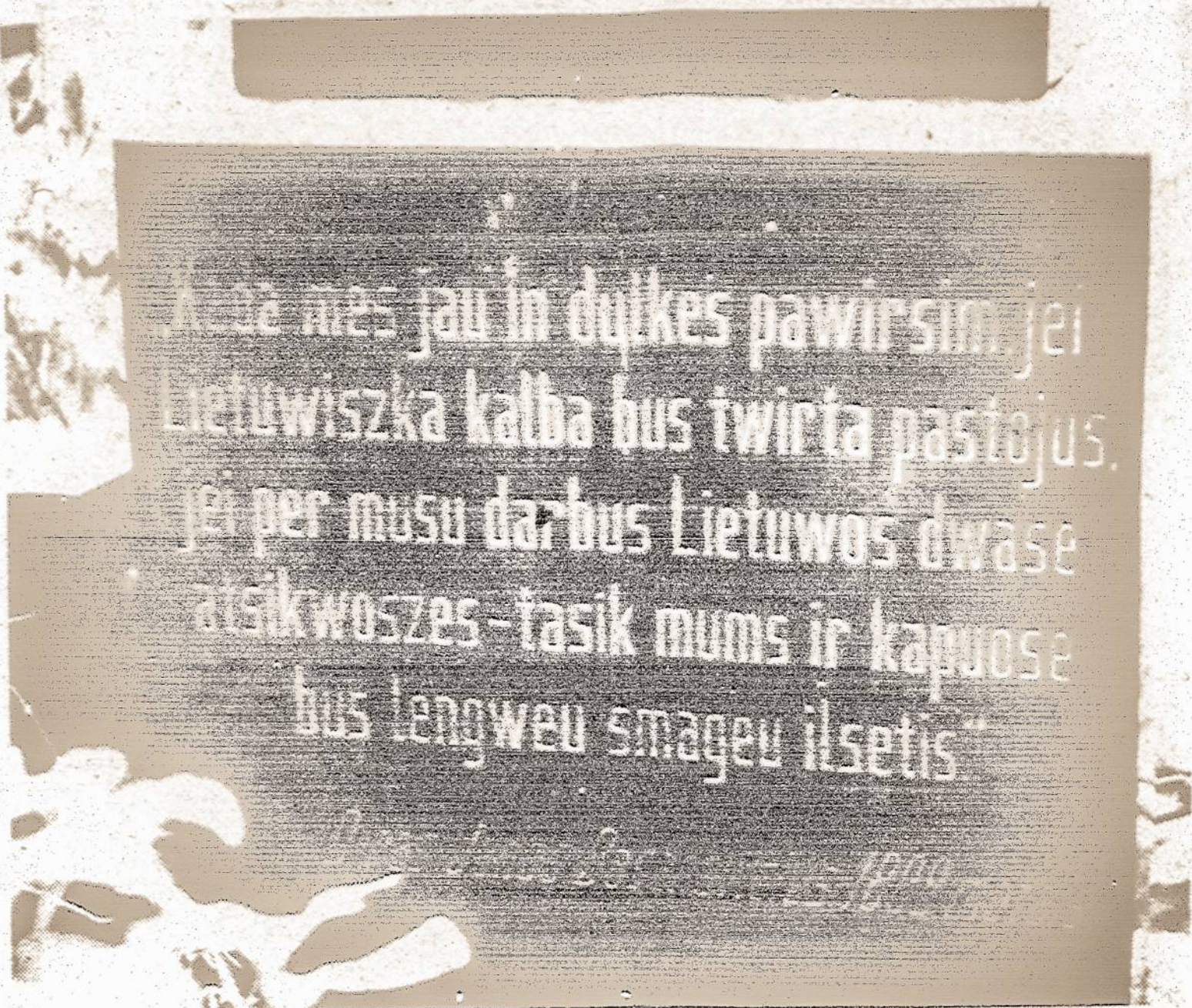
□
Vienas mūsų namie augintas poetas pastebi, kad lenta vaidina svarbų vaidmenį žmogaus gyvenime:

Esu gimęs lentų lovoj,
Ir auklėjo lentų lopšys,
Mokiaus prie lentos mokykloj,
Ir iš čia išplauksiu lentų laive.

□
Įdomu pavartyti senus mūsų spaudos komplektus. Aną dieną teko užtikti 1959 m. balandžio Karyje šitokią žinutę: "Čikagos lietuvis Algirdas Zolpis, sūnus Silvestro ir Marijonos Zolpių, dalyvaavo su sukilėliais Kuboje, kurie, Fidel Castro vedini, nuvertė Batistą ir paėmė valdžią į savo rankas." Kažin, ką Algirdas dabar veikia ir ką dabar mano apie savo žygi Castro naudai?

□
Pernai amerikietis Kazys Karuža lankė lietuvi, Kanados imigracijos pareigūną Švedijos sostinėje Stockholme, V. Meilų (sūnų buvusio Lietūkio valdytojo Kaune), ir abu nuvyko pas prof. Juozą Lingį, kur sutiko iš Vilniaus studijoms Švedijon atvykusį profesorį Vitkų. Prof. Lingis turi turtingą lituanistikos biblioteką ir gyvena Švedijoje nuo I Pas. karo laikų.

□
Jonas Bernotavičius, iš Barrington, Ill., prisiuntė iškarpa iš sausio 24 d. žurnalo The New Yorker Magazine, kur dviejų vieno akto komedijėlių Chicagoje režisierium nurodomas Albert Takazauckas, apie kurį biografinių žinių neturime. Komedijėlės vaidinamos Cherry Lane teatre. Viena pavadinta Sexual Perversity in Chicago ir vaizduoja vyrus, kurie myli vyrus, antra Duck Variations, kur du seneliai žydai, susėdę parko suole, kalbasi apie praeitį.

Ši dr. Jono Basanavičiaus mintis puošia jo paties antkapį Vilniaus Rasų kapinėse.

DRAUGAS TURI LIETUVIŠKŲ FILMŲ?!

Laikraštis Draugas, kuris tituluojasi "laisvojo pasaulio dienraščiu", retai tepaskelbia žinių, atitinkančių savo etiketės pobūdį. Ten nerasi tokių naujienų, kurios, dienraščio redaktorių nuomone, galėtų kenkti šio laikraščio bizniui. Tad ir nesistengiama matyti, kas įdomesnio ar, populiariai sakant, kontroversinio vyksta Chicagoje bei Amerikos lietuvių tarpe. "Nemato," kuomet iš Lietuvos atvyksta žymių menininkų, tarptautinio garso mokslininkų, kada rodomi iš ten gauti meniški filmai ir pan. Ir visa tai, tur būt, daroma laisvės, atsiprašau, biznio sumetimais. Girdi, kam nors tokios informacijos gali nepatikti, iš kokio tautiečio nesulauksi aukos, na, o ko gero, ir vienas kitas susijaudinęs tautietis gali ir atsisakyti laikraštį skaityti.

Bet šiame, labai jau višniškės Tiesos oficialumą primenančiame laikraštyje, kartais būna išimčių, o gal tik neapsižiūrėjimų. Kuomet jau Chicago daugiau, negu prieš tris savaites Naujienose buvo perskaičiusi apie 50 rašinėlių ar vedamųjų gruodžio 12 d. Jaunimo centre rodytų lietuviškų filmų reikalą, Draugas pagaliau sausio 6 d. laidoje smulkiomis raidelėmis irgi pasiryžo sugriauti savąją tylą. Pasinaudodamas daugumoje medžiaga iš jėzuitų biuletenio Mūsų Žinios, Draugas atskleidė Naujienų melus bei veidmainystę, informuodamas filmų demonstravimo faktus.

Tačiau ne šis Draugo įsidrašinimas viešai pasisakyti net ir kontroversiniais klausimais įdomu. Žinoma, yra gerai, kuomet "laisvojo pasaulio laikraštis," nors ir dideliu pavėlavimu, išdrįsta informuoti apie tai, ką jau visos Chicago bobutės žinojo. Bet dėmesys sustoja ties to rašinio ("Kai vieša veidmainystė tampa puolimais") paskutine pastraipa. Čia Draugo rašytojas porina: "Nepritardami jokių filmų, nors ir iš pavergtos Lietuvos atsiųstų, rodymui ne tik dėl jų menkumo, kai turime daug geresnių, savųjų darytų, nepritariame ir laisvame krašte bolševikinėms priemonėms — prievartai, asmenų niekinimui..."

Čia šiose keliuose eilutėse tiek daug sukaupta "šamojaus," kad tur būt, tik Draugo korespondentai galėtų viską suvirškinti. Taip atrodytų, jog ramybės vardan, Draugo rašytojas nenori, jog nebūtų demonstruojama jokių filmų — čia gamintų ar iš Lietuvos atsiųstų. Kaip galima suprasti, "iš pavergtos Lietuvos atsiųstus filmus nereikėtų rodyti dėl jų menkumo," nes čia (galima suprasti, išėivijoje) turime "daug geresnių."

Tačiau, atrodo, kad Draugo rašytojas svarbiausia norėjo kaip tik pasakyti, jog jis, ar pats Draugas ar kas nors kitas turi gerų lietuviškų filmų. Čia jau žmogus visai nusirašė nuo koto, nes, kiek žinoma, išėivijoje vėliausiu laiku tėra pagamintas tik vienas pilno metražo lietuviškas filmas (B. Pūkelevičiūtės "Aukso žąsis"), kuris vis dėlto dabartiniams Lietuvos Kino Studijos kūriniams neprilygsta. Chicagoje apie 500 asmenų neseniai amerikiečių teatre matė iš Lietuvos "Velnio Nuotaką," kuri bent dešimtį kartų yra geresnė už šį vienintelį išėivių naujesnį filmą.

O gal tas Draugo drašulis turi minty kun. Kezio dokumentinio pobūdžio filminius bandymus. Tačiau ir šiuo atveju vargu ar tie filmukai būtų pranašesni už net ir prieš 10 metų Lietuvoje gamintus dokumentinius filmus. Dauguma kun. Kezio darbų tai tik medžiaga filmams, kurie vis laukia redaktoriaus žirklių, na, ir lėšų.

Lietuvoje buvo posakis, jog fotografuoti gali kiekvienas. Jį parafrazuojant, galima būtų pasakyti, jog ir filmuoti gali kiekvienas. Tačiau laikytume koku nors laimėjimu, jei jį lygintume su profesionaliais Lietuvos Kino Studijos darbais.

O gal pats Draugas yra susukęs lietuviškų filmų ir juos laiko lentynose susikrovęs? Jeigu taip, tai turėtų pasakyti, kokius filmus turi, na, ir juos turėtų parodyti. Kol Draugas to nepadarė, tą jų pareikimą reikėtų laikyti Draugo redaktoriaus dr. S. Aliūno humoristinės kūrybos lygiu nerimtu teigimu.

E. Tyl.

VIENYBĖ

“Lietuvos atsiminimų” radijas ruošia Lietuvos Dieną—radijo pikniką birželio (June) 17 d., 1979 m., sekmadienį, gražioje vietoje su visais patogumais: Estų tautiniame parke ir salėse, Route 528, Lakewood—Jackson, N. J. Bus įdomi programa. Plačiau žr. 3 psl.

Edvardas Šerys, Uršulės Daunorienės sūnus, iš New Jersey, birželio pradžioje susilaukė iš Lietuvos savo žmoną, su kuria buvo susitokęs Vilniuje prieš pusmetį. Jaunoji Kaune studijavo mediciną. Ji čia ketina studijas tęsti toliau.

Charles Martin, LLD 7 Kuopos narys, kurį balandžio 29 d. buvo užpuolę paaugliai chuliganai ir sulaužę kairę ranką, pamažu sveikata. Po poros savaičių bus nuimtas gipsas.

Penki kunigai iš New Yorko ir apylinkių išvyko į Lietuvą aplankyti savo giminių ir dalyvauti Kunigų seminarijos sukaktuvinėje šventėje. Iš New Yorko išvyko kunigai V. Budreckas, J. Pakalniškis ir V. Pikturna.

Pranas Bručas, Vienybės skaitytojas, susižeidė tris kairės rankos pirštus. Garažo durys kildamos pagavo ranką ir ją suspaudė. Dabar jau sveiksta.

GRAŽUS MARGUČIŲ BALIUS

Margučių balius, kurį kasmet rengia LDD 7 Kuopa, gegužės 19 d. Fifi salėje, Woodhavene, sutraukė geroką būrį Kuopos narių ir svečių. Atidarė pirm. Bronė Spūdienė, pristatydama svečius, jų tarpe žurnalista ir Vienybės red. Vytautą Širvydą, kuriam išdininkė Marytė Vasilka prisegė gėlę.

Programai vadovavo red. Jonas Valaitis, Lilija Šateikienė įdomiai papasakojo apie kiaušinius ir lietuvius. Toliau kalbėjo J. Klaščius, V. Zaveckas, adv. Stp. Bredes, Demie Jonaitienė, Vyt. Ubara, Ant. Šateika, E. Kezienė, prof. dr. J. Stukas, Vyt. Širvydas, J. Vastūnas ir kt.

Buvo sudaryta komisija gražiausiems margučiams premijuoti. Joje buvo: Demie Jonaitienė, Vyt. Širvydas, Ariana Dagienė, dr. Danijaska ir Johnny Norton.

Zosė Vitaitienė vasario 1 pergyveno staigų smūgį, ir nuo paralyžiaus tebegydoma ligoninėje iki dabar. Sustiprėti nuvežta į Schulman Rehabilitation Institutą, bet sveikata dar nepagerėjo. Dabar visai nustojo jėgos kalbėti ir dešinė pusė visai suparaližuota. Atrodo, kad ligonį teks apgyvendinti slaugymo namuose. Nors susikalbėti nepajėgia, bet kai dukra Genovaite Zenka, gyvenanti Queens Village nuveža paštą, ką pasako, ji supranta. Dukrė rašo, kad mėgsta girdėti kai skaito Vienybę, kurią ji prenumeruoja per daug daug metų. Tad prašo Vienybę siųsti dukters adresu.

Zosė Vitaitienė yra jau mirusio rašytojo žurnalisto, visuomenės veikėjo, buvusio per ilgus metus Tėvynės ir Vienybės redaktorium, Susivienijimo Lietuvių Amerikoje 1936 metais išleisto albumo redaktoriaus našlė.

Vienybės leidėjai reiškia gilią užuojautą ir linki mūsų veiklos veteranei sustiprėti ir pasveikus, vėl grįžti į lietuvių veiklą.

Zosė Vitaitienė su dukrele

Vytautas Širvydas kalba Liet. Darbininkų Draugijos 7 Kuopos margučių baliuje. Iš k. į d.: pirm. Bronė Spūdienė, red. Jonas Valaitis—programos vedėjas; prof. dr. Jokūbas Stukas, Demie Jonaitienė, Sofija Kustera.

Gegužės pradžioje iš Romos atskrido neseniai iš Lietuvos išleista pora—Romas ir Lidiya Giedros, šioje nuotraukoje matomi su juodu pasitikusiais newyorkečiais Kennedy aeroporte. Iš k. į d.: Norbertas ir Liuda Kulikauskai, J. Skizys, M. Šulskienė [Simo Kudirkos motina], dr. J. J. Stukas, R. Lanienė, Loreta Stukienė. Nuotrauką Vienybei prisuntė Kulikauskai, kurių dukra Gražina su vyru dr. Rolandu Paegle yra daug padėję Giedroms atvykti į Ameriką.

SUKAKTYS APREIŠKIMO PARAPIJOJE

Gegužės 27 d. Apreiškimo parapija surengė dvigubą šventę—paminėjo savo parapijos 65 metų gyvavimo sukaktį ir savo klebono kun. Jono Pakalniškio 40 metų kunigystės jubiliejų.

Pradėta pamaldomis, kurias koncertavo pats sukaktuvininkas ir dešimt kunigų. Pats sukaktuvininkas pasakė ir pamokslą.

Po pamaldų didžiojoje salėje įvyko programa ir pietūs. Iškilmes pradėjo par. tarybos pirmininkas Alfonsas Samušis, toliau pakviestas vadovauti Vytautą Radzivaoną.

Parapijos choras, vadovaujamas Viktoro Ralio, padainavo keletą dainų.

Po pietų buvo sveikinimai iš įvairių organizacijų ir asmenų. Salė buvo dekoruota Pauliaus Jurkaus. Dalyvių buvo apie 300.

Michaline Narvydienė - Leliolytė Long Island mirė gegužės 30. Paliko vyrą Joną ir sūnų Rimą. Palaidota birželio 2. Buvo kilusi iš Jonišio, gyveno 3943 Brooklyn Ave., Seaford, N. Y.

Randolph Šateika, Lilijos ir Antano Šateikų sūnus, baigė Columbia College, įgydamas bakalauro laipsnį politinių mokslų srityje. Toliau ketina studijuoti teisę.

New Yorko šarulių kuopos atstovai: A. Sakalas ir J. Kiaunė JAV ir Kanados šarulių suvažiavime Chicagoje. Suvažiavimas įvyko gegužės 19-20 dienomis. Ed. Šulaičio nuotr.

Birželio trėmimai į Sibirą bus paminėti birželio 17, sekmadienį, Apreiškimo parapijos bažnyčioje. 11 val.

Bronė Spūdienė per Memorial Day savaitgalį lankėsi Chicagoje, kur susitiko su savo bičiuliais ir dalyvavo Kipro Bielinio ir prof. Stepono Kairio pamiņklų dedikavime Tautinėse kapinėse ir vėliau Jaunimo centre įvykusiame paminėjime. Ta pačia proga Tautinėse kapinėse ji LLD 7 Kuopos vardu padėjo gėlių prie buv. nario Vinco Kalvelio kapo. Gegužės 28 d. Spūdienė dalyvavo Liet. Socialdemokratų centro valdybos posėdyje.

Lietuvių Darbininkų Draugijos 7 Kuopos margučių balius margučių konteste paskirtos trys premijos. Iš k. į d.: Kuopos išdininkė Marytė Vasilka pasirengusi išmokėti pinigų 1-ąją premiją gavusiai Elenai Bublaitienei. Viduryje—Kuopos pirm. Bronė Spūdienė, II-os premijos laimėtoja Ona Kadienė ir III-ios premijos laimėtoja Marcelė Šukaičienė.

Vienybė, 1979 m. birželio-June 8 d.